

Ведерніков Юрій Анатолійович, Тихомиров Олександр Деонисович
ПАМ'ЯТІ ВИДАТНОГО НАУКОВЦЯ І ПЕДАГОГА - ДОКТОРА ЮРИДИЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА ГРАНІНА ОЛЕКСІЯ ФЕДОРОВИЧА

Гранін Олексій Федорович (1923-1988 рр.) – доктор юридичних наук, професор, полковник внутрішньої служби; знаний вітчизняний правознавець в галузі теорії права, талановитий вчений і педагог.

Народився 9 жовтня 1923 року в м. Суми, українець, освіта - вища. У роки Великої Вітчизняної війни, перебуваючи у лавах підпільної організації, брав безпосередню участь у боротьбі з німецько – фашистськими окупантами на Сумщині.

Після війни вступив на юридичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка. Після закінчення навчання у 1948 році був зарахований до аспірантури, по завершенню якої у 1958 р. захистив дисертацію і здобув науковий ступінь кандидата юридичних наук.

У період з 1948 – 1949 рр. обіймав посаду консультанта Секретаріату заступника голови апарату Президії Верховної ради УРСР. З 1951 до 1958 року працював на науково-педагогічних посадах кафедри теорії і історії держави і права Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка.

За запрошенням у червні 1958 року А.Ф. Гранін переходить на викладацьку роботу до Київської філії Вищої школи МВС СРСР, яка згодом отримала статус самостійного вищого навчального закладу - Київська вища школа МВС і до 1988 року працював на посадах старшого викладача, доцента, професора кафедри загально-правових дисциплін (з 1972 року - кафедра державно-правових дисциплін).

У 1975 році захистив дисертацію на здобуття доктора юридичних наук, а вчене звання професора отримав у 1983 році.

Науковій творчості Олексія Федоровича Граніна притаманний постійний пошук нових підходів до вирішення проблем загальної теорії держави та права. Він є автором понад 50 наукових праць, які в першу чергу стосуються адаптації загально-теоретичних положень до особливостей діяльності органів внутрішніх справ. Зокрема, він, чи не найперший серед теоретиків права, ще у 1975 році у дисертаційному дослідженні на здобуття вченого ступеня доктора юридичних наук узагальнив результати галузевих досліджень і започаткував послідовне теоретичне осмислення проблем правоохоронної діяльності; специфіки організації і діяльності міліції; гарантій забезпечення законності в її діяльності тощо.

Із застосуванням діяльнісного підходу до зазначених проблем, а саме цей підхід, як до речі й системний та аксіологічний, найбільш цікавив Олексія Федоровича, він дослідив методи та форми забезпечення діяльності органів внутрішніх справ, механізми застосування ними норм права, питання співвідношення законності та доцільності, ініціативи працівників органів внутрішніх справ, особливості їх професійної свідомості та інші складові цих проблем.

Значення, яке він надавав саме цій проблематиці чітко витікає із спрямованості його публікацій тих років. Так, у:

- 1963 році вийшла наукова праця присвячена законності, як провідному принципу організації і діяльності міліції;
- 1966-1968 роках досліджує проблеми правової культури працівників органів внутрішніх справ і проблеми законності в їх діяльності, результатом чого стають праці щодо дисципліни в органах МООП та її ролі в укріпленні законності (1967) та щодо правової культури працівника органів внутрішніх справ (1969);
- 1969-1970 роках спрямовує свої творчі зусилля на вивчення протиріч, правопорушень, ініціативи і оперативного ризику в діяльності органів внутрішніх справ. Публікуються праці присвячені проблемам законності і правопорядку (1970);
- 1972-1973 роках в центрі його уваги суспільний порядок, правове виховання, правосвідомість, примус і переконання в діяльності органів внутрішніх справ, і відповідно виходять публікації щодо переконання і примусу у правоохоронній діяльності(1973);

- 1975 рік - захист докторської дисертації за темою “Теоретичні питання соціалістичної законності в діяльності органів внутрішніх справ”;

- після захисту докторської дисертації проблеми законності набувають першочерговості серед його наукових інтересів і стають основною темою його досліджень. Публікуються праці присвячені закону як відображенню волі та інтересів народу, основі діяльності ОВД (1981) Поряд з цією тематикою він вивчає проблеми структури суспільного порядку, соціальні відхилення, правове виховання, оптимізацію навколишнього правового середовища, правовий прогрес тощо. Публікуються праці: Особливості правової діяльності МВС в умовах соціального прогресу (1987); Гарантії соціалістичної законності в діяльності органів внутрішніх справ (1982)

Другий напрям наукових досліджень Олексія Федоровича - це аксіологічні проблеми права, зокрема - правова культура, правове виховання, правовий прогрес, у їх різноманітних зв'язках та аспектах. І знову слід підкреслити, що й у розробці проблем правової культури та правового прогресу він був, щонайменше, серед перших. Його праця “Правова культура працівників установ органів внутрішніх справ”, яка вийшла у 1969 році, у подальшому використовувалась майже усіма дослідниками цієї проблеми.

Проблеми правового прогресу, які визначив Олексій Федорович, й на сьогодні є актуальними, хоча ми живемо в іншому столітті, докорінно змінились економічна, політична і правова системи деякі з цих проблем досліджені і конкретизовані науковцями, але більшість їх чекає на своїх дослідників.

Третій напрям - це методологія правознавства. Незважаючи на те, що у своїх працях Олексій Федорович, як правило, цю проблему не виокремлював і не окреслював, але питанням методології юридичної науки він завжди приділяв значну увагу і намагався у своїх дослідженнях використовувати новітні для того часу наукові методи, розробляв методіку їх застосування у вивченні конкретних проблем правознавства, а саме:

- діяльнісний підхід при дослідженні питань правоохоронної діяльності, професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ, правового виховання, правової свідомості тощо;
- системний підхід у вивченні гарантій законності, системи органів внутрішніх справ;
- аксіологічний підхід при дослідженні проблем правової культури, цінності права, цінностей у праві, правового прогресу.

У останні роки Олексія Федоровича цікавив синергетичний підхід до праворозуміння, який він мав змогу лише частко реалізувати у своїй останній науковій праці – “Роль органів внутрішніх справ в оптимізації правового середовища”.

Для наукових розробок Олексія Федоровича Граніна характерно:

- вихід за межі нормативного підходу до праворозуміння, дослідження правових явищ у широкому соціальному контексті - культурних, психологічних, ідеологічних, ціннісних умов функціонування права;

- використання результатів досліджень вчених зарубіжних країн, особливо Східної Європи - Польщі, Чехословаччини, Румунії (що максимально було можливим на той час);

- поважне відношення до думок вчених в тому числі і опонентів та інші якості, що притаманні творчому науковцю.

Під його керівництвом почала створюватися наукова школа “Законність і правопорядок та їх забезпечення органами внутрішніх справ”, зокрема за такими пріоритетними напрямками:

- теоретичні питання законності та правопорядку, які знайшли відображення у докторській дисертації Олексія Федоровича, більш як 50 праць з цієї проблематики, у тому числі 5 монографій, серед яких “Социалистическая законность и правопорядок”.- Киев,1970; “Убеждение и принуждение в правоохранительной деятельности органов внутренних дел (теоретические вопросы)”.- Киев,1973; “Гарантии социалистической законности в деятельности органов внутренних дел”.- Киев,1982; “Роль ОВД в поступательном развитии оптимизации правовой среды советского общества”. - Киев,1988;

- правова активність державних службовців - у працях його учня Гоймана В.І.;

- правомірність професійної поведінки працівників органів внутрішніх справ - у кандидатській дисертації “Професійна правомірна поведінка працівників ОВС: соціально-правовий аналіз” Тихомирова О.Д.;
- правова природа правоохоронної діяльності – у відповідній кандидатській дисертації Чумака Л.А.;
- забезпечення законності у правозастосовній діяльності - у кандидатській дисертації “Вимоги правильного застосування норм права” Ведернікова Ю.А.

Значення наукових здобутків вченого підтверджується тим, що і сьогодні дослідники різних країн посилаються і сподіваємося будуть посилатися на праці Олексія Федоровича Граніна.

Ми, його учні, колеги завжди будемо вдячні Олексію Федоровичу, пам'ятати його як патріота, інтелігента, офіцера, пунктуального, послідовного, коректного науковця, вимогливого, принципового, але й завжди готового прийти на допомогу наукового керівника, ввічливого, чуйного і толерантного педагога – вихователя, шляхетну людину.

**Ад'юнкт кафедри кримінального
процесу факультету №1
Львівського державного
університету внутрішніх справ**

Антошак Анатолій Романович

МІСЦЕ ТА ЧАС ЯК ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАВОЛОДІННЯ МАЙНОМ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ, ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ СВОЇМ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

Практично усіма вченими-криміналістами, які досліджували криміналістичну характеристику злочинів було виділено такі елементи як місце та час вчинення злочину. У вітчизняній науковій літературі проблеми визначення місця і часу як елементів криміналістичної характеристики заволодіння майном благодійної організації, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем не набули комплексного характеру, у зв'язку з цим це і потребує додаткового дослідження.

Важливе значення у криміналістичному аспекті вивчення зазначеної проблеми мало використання наукових концепцій, розроблених у працях В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, О.М. Васильєва, А.Ф. Волобуєва, І.Ф. Герасимова, В.Г. Гончаренка, В.А. Журавля, Б.Л. Зотова, А.В. Іщенко, О.Н. Колесніченка, В.О. Коновалової, В.С. Кузьмічова, В.К. Лисиченка, Є.Д. Лук'янчикова, Г.А. Матусовського, С.П. Мітричева, М.В. Салтевського, М.О. Селіванова та інших.

Під час опитування працівників органів досудового розслідування, серед елементів криміналістичної характеристики заволодіння майном благодійної організації, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем 14,9 % респондентів, з-поміж них виділили місце і час злочину.

Враховуючи, що діяльність особи злочинця та особи потерпілого протікають завжди у визначеному місці та у певний проміжок часу, вважаємо останні два елементи криміналістичної характеристики обов'язковими для криміналістичної характеристики досліджуваного нами виду кримінального правопорушення. У вітчизняній науковій літературі дослідження проблем визначення місця і часу як елементів криміналістичної характеристики злочину, зокрема заволодіння майном, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, ще не набули ґрунтового та комплексного характеру. У зв'язку з цим це питання потребує додаткового дослідження.

Місце злочину у правовій науці розглядають з точки зору дії кримінального закону в просторі та як ознаку об'єктивної сторони; певну територію, на якій вчиняється злочин; певну територію або інше місце, де відбувається суспільно небезпечне діяння і настають його суспільно небезпечні наслідки; певну територію, де було почато і закінчено діяння або настав злочинний результат [1, с. 198; 2, с. 11].